

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات پسته کشور

آسیب شناسی تعاونی های کشاورزی و راهکارهای تقویت آنها

نگارنده:

رضا صداقت

عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات پسته کشور

۱۳۹۴

نشریه شماره ۷۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات پسته کشور

آسیب شناسی تعاونی های کشاورزی

ورایکارهای تقویت آنها

نگارنده:

رضا صداقت

(عضو هیات علمی موسسه تحقیقات پسته کشور)

۱۳۹۴

**نام نشریه: آسیب شناسی تعاونی های کشاورزی
و راهکارهای تقویت آنها**

نویسندگان: رضا صداقت

ناشر: شورای انتشارات موسسه تحقیقات پسته کشور

ویراستاران علمی: احمد شاکر ، ناصر صداقتی، محمد عبدالهی، اکبر محمدی

چاپ اول: ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

امور فنی: فاطمه کاظمی

مسئولیت صحت مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی ۴۷۵۵۹ به

تاریخ ۹۴/۵/۲۷ می باشد.

قیمت:

نشانی: رفسنجان، میدان شهید حسینی، موسسه تحقیقات پسته کشور

صندوق پستی: ۷۷۱۷۵-۴۳۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	چکیده
۵	مقدمه
۶	دیدگاههای مدیران تعاونیهای موجود کشاورزی در مورد عملکرد تعاونی ها
۱۴	دیدگاههای اعضای تعاونی های موجود کشاورزی در خصوص عملکرد تعاونی ها جایگاه اقتصادی تعاونی های جدید بر اساس دیدگاه مدیران و اعضای
۲۰	تعاونی های موجود کشاورزی
۲۲	نتیجه گیری نهایی
۲۳	پیشنهادات
۲۳	منابع

چکیده

شرکتهای تعاونی کشاورزی معمولاً با هدف کمک به کشاورزان در زمینه های مختلف تولید، اعتبارات، بازاریابی نهاده ها و محصولات کشاورزی و مدیریت منابع و یا هر زمینه کاری مورد نیاز دیگر، تشکیل می شوند. تعاونی های کشاورزی موجود در شهرستان های رفسنجان و انار شامل تعاونی های تولید، تعاونی های روستائی و تعداد معدودی تعاونی بازاریابی هستند که بیشتر در زمینه تامین نهاده های کشاورزی و خرید محصول باغداران، فعالیت داشته اند. در این نشریه عملکرد شرکتهای تعاونی کشاورزی موجود در سطح شهرستان های رفسنجان و انار از دیدگاه باغداران و مدیران این تعاونی ها مورد ارزیابی قرار گرفته و لزوم یا عدم لزوم تاسیس تعاونی های تخصصی از جمله تعاونی های بازاریابی، اعتبارات کشاورزی و مدیریت بهینه منابع آب کشاورزی و همچنین تعاونی های چند منظوره از دیدگاه باغداران، مورد ارزیابی اقتصادی قرار گرفت. نتایج حاصل از بررسی عملکرد تعاونی های موجود کشاورزی نشان داد که اگر چه این تعاونی ها خدمات قابل توجهی را در سالهای گذشته به باغداران ارائه کرده اند، اما هنوز نیازهای بدون پاسخی وجود دارد که بایستی در برنامه های آتی مورد توجه مدیران و برنامه ریزان قرار گیرد. از نظر میزان تمایل به پرداخت اعضای تعاونی ها برای تاسیس تعاونی های جدید، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی اعتباری، تعاونی چند منظوره و تعاونی بازاریابی به ترتیب در اولویتهای اول تا چهارم قرار می گیرند. نتایج همچنین نشان داد که با توجه به هزینه های تاسیس و نگهداری تعاونی های جدید از یک طرف و میزان تمایل به پرداخت حق عضویت سالیانه اعضای آنها از طرف دیگر، در صورت خودگردان بودن تعاونی ها، تنها تعاونی مصرف بهینه آب از توجیه لازم اقتصادی برخوردار است و فقط برای این نوع تعاونی، تعداد احتمالی اعضای آن، در حدی بیشتر از تعداد اعضا در حد آستانه اقتصادی می باشد.

مقدمه

از آنجا که با حرکت از کشاورزی معیشتی به کشاورزی مدرن معمولاً نیاز به خدمات بازاریابی و تامین سرمایه نقدی برای کشاورزان بسیار جدی تر است، لذا تاسیس تعاونی های بازاریابی و اعتبارات کشاورزی می تواند در این زمینه ها نقش مؤثری را ایفا نمایند. تحقیقات انجام شده نشان داده که در سالهای اخیر کمبود نقدینگی در دسترس و ساختار نامناسب بازار به عنوان دو مشکل

اصلی فراروی باغداران و تجار پسته می باشند (صداقت، ۱۳۸۷ و عبدالمهدی عزت آبادی، ۱۳۸۷). برای حل مشکلات مربوط به بازار پسته، آسیب شناسی تعاونی های بازاریابی موجود و تلاش برای رفع موانع و مشکلات فراروی آنها به عنوان یکی از راهکارها ضروری است. همچنین حسب ضرورت می توان با تاسیس تعاونی های بازاریابی جدید برخی از مشکلات و موانع را ساماندهی نمود. برای حل مشکلات و موانع اعتباری و تامین سرمایه نقدی بهره برداران پسته کار آسیب شناسی فعالیتهای گذشته تعاونی ها در این خصوص به عنوان یکی از راهکارها می تواند مورد بررسی قرار گیرد و حسب ضرورت نسبت به تاسیس تعاونی های اعتباری کشاورزی اقدام گردد. همچنین با توجه به بیلان منفی و کمبود شدید منابع آب کشاورزی در مناطق پسته کاری و علی الخصوص شهرستان های رفسنجان و انار (عبدالمهدی عزت آبادی، ۱۳۹۴) و لزوم توجه به شاخصهای کشاورزی پایدار می طلبد تا مدیریت مناسبی هم در عرضه و هم در تقاضای منابع آب کشاورزی اعمال گردد که این مهم نیز با آسیب شناسی تعاونی های کشاورزی و خدمات آنها که در گذشته ارائه شده است و حسب ضرورت تاسیس نهاد های مردمی مانند تعاونی های مدیریت بهینه منابع آب می تواند تحقق یابد. البته می توان متناسب با شرایط یک منطقه و حسب ضرورت بجای تاسیس یک نوع خاص از تعاونی، تعاونی های چند منظوره را که وظایف و اهداف متعددی را دنبال می کنند تشکیل داد که این می تواند با تغییر ساختار همین تعاونی های موجود کشاورزی نیز انجام گردد. در این نشریه ابتدا سعی شد تا عملکرد شرکتهای تعاونی کشاورزی موجود در سطح شهرستان های رفسنجان و انار از دیدگاه باغداران و مدیران این تعاونی ها مورد ارزیابی قرار گرفته و لزوم یا عدم لزوم تاسیس تعاونی های تخصصی از جمله تعاونی های بازاریابی، اعتبارات کشاورزی و مدیریت بهینه منابع آب کشاورزی و همچنین تعاونی های چند منظوره از دیدگاه باغداران، مورد ارزیابی اقتصادی قرار گیرد.

دیدگاههای مدیران تعاونیهای موجود کشاورزی در مورد عملکرد تعاونی ها

در این تحقیق با مدیران ۲۲ تعاونی از مجموعه تعاونی های فعال در سطح شهرستانهای رفسنجان و انار مصاحبه و اطلاعات لازم در زمینه های مختلف جمع آوری شد. نتایج مربوطه در جداول شماره های ۱ تا ۷ آمده است.

جدول (۱): آمار توصیفی مربوط به متغیرهای اصلی تحقیق از دیدگاه مدیران تعاونی ها

متغیرهای اصلی تحقیق	میانگین	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	تعداد مشاهده
تعداد اعضای خانواده	۳/۳۸	۵	۲	۰/۹۱	۱۸
سن (سال)	۳۵/۵۷	۵۰	۲۷	۴/۷۶	۱۹
تجربه پسته کاری (سال)	۱۶/۵۲	۳۰	۴	۵/۸۳	۱۹
سطح باغات بارور تحت پوشش تعاونی (هکتار)	۲۵۴۰/۳۳	۴۰۰۰	۳۰۰	۱۰۶۸/۶۳	۱۸
میزان متوسط تولید پسته باغات تحت پوشش تعاونی در هکتار طی ۳ سال اخیر (کیلوگرم)	۱۲۹۷/۳۶	۲۵۰۰	۶۱۷/۸۹	۰/۸۷	۱۹
فاصله محل زندگی تا مرکز تعاونی (کیلومتر)	۱۸/۷۳	۱۰۰	۰	۲۵/۱۰	۱۹
میانگین فاصله محل باغات تحت پوشش تا مرکز تعاونی (کیلومتر)	۸/۵۷	۳۰	۱/۵۰	۶/۱۱	۱۹
تعداد افراد تحت پوشش تعاونی	۳۸۴/۶۴	۹۴۰	۱۲۰	۱۹۶/۰۰	۱۷
تعداد کل سهام تعاونی	۱۹۵۲/۴۲	۴۸۰۰	۳۰۰	۱۱۱۶/۱۷	۱۴
مدت زمان عضویت در تعاونی (سال)	۱۰	۲۰	۰/۶۰	۵/۵۷	۱۸
میزان پرداختی بابت خرید هر سهم از تعاونی (ریال)	۱۰۵۵۰۰	۲۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۳۴۵۶/۱۶	۲۰
میزان ارزش فعلی هر سهم در حال حاضر (ریال)	۱۴۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۷۱۹۹۵/۳۷	۱۳
تعداد سهام خریداری شده	۳۴۴/۹۲	۲۲۰۰	۱	۷۱۴/۳۸	۱۴
سال شروع عضویت در تعاونی	۱۳۸۱	۱۳۸۸	۱۳۷۸	۳/۰۲	۱۳
میزان کل پرداختی بابت خرید سهام سایر تعاونی ها (ریال)	۶۲۵۷۱۴۳	۲۵۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۹۱۳۹۹۹۶	۷
میزان ارزش فعلی کل سهام خریداری شده از سایر تعاونی ها در حال حاضر (ریال)	۴۱۶۶۶۶۷	۱۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۵۱۰۷۱۸۴	۳
تا کنون عضویت در چند تعاونی داشته اید؟	۲/۷۳	۳	۱	۰/۵۹	۱۵
مدت زمان عضویت در تعاونی های مختلف (سال)؟	۸/۲۸	۱۲	۰/۸۳	۳/۴۱	۱۵
تا کنون عضو هیئت مدیره و یا مدیرعامل چند تعاونی بوده اید؟	۳	۳	۳	۰	۲۰
مدت زمان عضویت هیئت مدیره و یا مدیرعاملی (سال)؟	۸/۱۳	۱۲	۲	۲/۸۰	۱۸

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

سطح تحصیلات مدیران تعاونی ها به طور متوسط کارشناسی، حداکثر کارشناسی ارشد و حداقل دیپلم بوده است. شغل جانبی اغلب مدیران تعاونی ها، کشاورزی گزارش شده و البته برخی، مشاغل فرعی خود را کارشناس کشاورزی و شغل آزاد هم ذکر کرده اند. میزان استفاده تعاونی ها از خدمات مختلف ارائه شده توسط دولت به تعاونی های تولید، خیلی کم تا نسبتاً کم

بوده است. میزان اثر گذاری خدمات ارائه شده توسط تعاونی بر عملکرد اعضای تعاونی متوسط تا نسبتاً زیاد و میزان رضایتمندی مدیران تعاونی ها از عملکرد تعاونی متوسط بوده است.

جدول (۲): نوع خدمات ارائه شده توسط تعاونی از دیدگاه مدیران تعاونی

اولویت	درصد پاسخگویان از کل افراد مصاحبه شده	تعداد پاسخگویان	نوع خدمات ارائه شده توسط تعاونی
۱	۸۱/۸۱	۱۸	توزیع نهاده های کشاورزی
۲	۶۳/۶۳	۱۴	مشاوره و بازدید باغات
۳	۵۰	۱۱	کلاس آموزشی
۴	۴۰/۹۰	۹	آزمایشات آب و خاک و برگ
۵	۳۱/۸۱	۷	سرویس دهی و توصیه های فنی در مورد آفات و تغذیه
۵	۳۱/۸۱	۷	همکاری در اجرای طرحهای کشاورزی و تحقیقات
۶	۲۲/۷۳	۵	بیمه روستایی و عشایر از سال ۱۳۸۴
۷	۱۳/۶۴	۳	نظارت و اجرای درخواستهای آبیاری تحت فشار
۷	۱۳/۶۴	۳	مدیریت باغ توسط تعاونی
۷	۱۳/۶۴	۳	بیمه باغات
۸	۹/۰۹	۲	تامین ادوات کشاورزی
۹	۴/۵۵	۱	اطلاع رسانی از طریق پیام کوتاه جهت باغداران این منطقه

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۲، در مجموع ۱۲ نوع خدمت توسط تعاونی ارائه شده و با توجه به فراوانی هر نوع خدمت، خدمات ارائه شده در ۹ گروه، اولویت بندی شده اند. توزیع نهاده های کشاورزی، مشاوره و بازدید باغات و کلاس های آموزشی به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم بوده اند.

جدول (۳): انواع خدمات ضروری که توسط تعاونی ارائه نشده (از دیدگاه مدیران تعاونی)

اولویت	درصد پاسخگویان از کل افراد	تعداد پاسخگویان	خدماتی که ارائه نشده و ضرورت دارد ارائه شوند
۱	۳۱/۸۲	۷	کلاسهای آموزشی برای کشاورزان
۲	۲۷/۲۷	۶	حمایت از اجرای سیستم های جدید آبیاری و انتقال آب
۳	۲۲/۷۳	۵	جذب کارشناسان کشاورزی مجرب
۳	۲۲/۷۳	۵	توزیع کودهای یارانه ای و تخفیف درنهاده ها
۴	۱۸/۱۸	۴	خرید تضمینی و بازاریابی مناسب
۵	۱۳/۶۴	۳	تخفیف مالیات تعاونی
۶	۹/۰۹	۲	تهیه ادوات کشاورزی
۶	۹/۰۹	۲	افزایش درآمد تعاونی ها از شیوه های ممکن و متعدد
۶	۹/۰۹	۲	تامین سوله و انبارنهاده ها
۶	۹/۰۹	۲	همکاری بیشتر با مؤسسه تحقیقات پسته و در دسترس قراردادن اطلاعات جدید علمی در مورد آفات و بیماری ها، سموم مؤثر و فرهنگ سازی در مصرف بهینه سم و کود به مدیران تعاونی
۶	۹/۰۹	۲	بازدید و مشاوره باغات
۶	۹/۰۹	۲	مدیریت بازار سم و کود
۶	۹/۰۹	۲	تخصیص اعتبارات کشاورزی و دادن وامهای کشاورزی بلاعوض و تامین نقدینگی
۷	۴/۵۵	۱	تخفیف در مورد آزمایشات آب و خاک و برگ به اعضای تعاونی ها
۷	۴/۵۵	۱	ارتقای رضایتمندی کشاورزان از مجموعه دستگاههای ارائه دهنده خدمات
۷	۴/۵۵	۱	برنامه ریزی جهت استفاده از خدمات و مدیریت صحیح تعاونی های تولید
۷	۴/۵۵	۱	مدیریت آبیاری و اصلاح باغات
۷	۴/۵۵	۱	تامین دستگاه های مکانیزه جهت استفاده از ضایعات درختان (دستگاه چوب خردکن)
۷	۴/۵۵	۱	اطلاع رسانی مطلوب به کشاورزان
۷	۴/۵۵	۱	قرارداد مدیریت باغ با کشاورزان

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۳، در مجموع ۲۰ نوع خدمت توسط برخی از تعاونی ها ارائه نشده است و با توجه به فراوانی هر نوع خدمت، خدمات ارائه نشده در ۷ گروه اولویت بندی شده اند. کلاسهای آموزشی برای کشاورزان و حمایت از اجرای سیستم های جدید آبیاری و انتقال آب به

ترتیب در اولویتهای اول تا دوم ، جذب کارشناسان کشاورزی مجرب و توزیع کودهای یارانه ای و تخفیف در نهاده ها به طور مشترک در اولویت سوم بوده اند.

جدول (۴):دلیل ارائه نکردن برخی خدمات مورد نیاز توسط تعاونی از دیدگاه مدیران تعاونی

اولویت	درصد پاسخگویان از کل افراد مصاحبه شده	تعداد پاسخگویان	دلیل ارائه نکردن برخی خدمات مورد نیاز توسط تعاونی
۱	۴۵/۴۵	۱۰	نداشتن امکانات مالی ، اقتصادی و اعتباری
۲	۲۷/۲۷	۶	عدم حمایت از سوی دستگاههای دولتی
۳	۱۸/۱۸	۴	نداشتن نیروی مجرب و متخصص
۴	۹/۰۹	۲	عدم ارائه وام و اعتبارات با سود کم به تعاونی
۴	۹/۰۹	۲	ندادن سهمیه کود
۴	۹/۰۹	۲	هزینه بالای پرداخت حق بیمه پرسنل و مالیات به دولت
۴	۹/۰۹	۲	ضعف اتحادیه تعاونی ها از نظر مالی و علمی
۵	۴/۵۵	۱	بی اعتمادی کشاورزان
۵	۴/۵۵	۱	عدم تقاضای دریافت خدمت از طرف کشاورزان
۵	۴/۵۵	۱	اعمال نفوذ سیاسیون
۵	۴/۵۵	۱	عدم اطلاع رسانی به عموم کشاورزان
۵	۴/۵۵	۱	نداشتن خودرو جهت سرکشی به باغات
۵	۴/۵۵	۱	ناکارآمدی مدیران قبلی تعاونی ها
۵	۴/۵۵	۱	گردش مالی پایین تعاونی
۵	۴/۵۵	۱	نبودن امکانات مکانیزاسیون کشاورزی
۵	۴/۵۵	۱	کمبود سرمایه جهت خرید پسته و ریسک بالای آن

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۴، در مجموع ۱۶ دلیل برای ارائه نشدن برخی خدمات مورد نیاز توسط تعاونی ها ارائه شده است. با توجه به فراوانی هر دلیل ذکر شده، دلایل مذکور در ۵ گروه اولویت بندی شده اند. نداشتن امکانات مالی، اقتصادی و اعتباری، عدم حمایت از سوی دستگاههای دولتی و نداشتن نیروی مجرب و متخصص به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم بوده اند.

جدول (۵): مشکلات گذشته تعاونی تاکنون از دیدگاه مدیران تعاونی

اولویت	درصد پاسخگویان از کل افراد مصاحبه شده	تعداد پاسخگویان	مشکلات گذشته تعاونی تاکنون
۱	۷۲/۷۳	۱۶	اخذ مالیات از تعاونی های تولید
۲	۵۰	۱۱	پرداخت آزاد حق بیمه پرسنل توسط تعاونی
۲	۵۰	۱۱	کمبود نقدینگی و کمبود اعتبارات
۳	۴۰/۹۱	۹	موازی کاری شرکتهای فنی مشاوره ای با تعاونی های کشاورزی
۴	۲۷/۲۷	۶	نداشتن نظارت بر سم فروشی ها
۵	۱۸/۱۸	۴	نداشتن تعهد و حمایت دولت و جهاد کشاورزی در قبال تعاونی ها
۶	۱۳/۶۴	۳	عدم تجهیز تعاونی از طرف دولت
۶	۱۳/۶۴	۳	عدم هماهنگی و نظارت مسئولین مربوطه
۷	۹/۰۹	۲	ندادن اعتبار لازم و عدم واگذاری طرح ها
۸	۴/۵۵	۱	دخالت های اشتباه و نظرات شخصی مدیران بخش دولتی به عنوان دستگاه ناظر بر این شرکتهای
۸	۴/۵۵	۱	عدم برنامه ریزی مناسب
۸	۴/۵۵	۱	فراهم نبودن شرایط جهت جذب کارشناسان کشاورزی مورد نیاز
۸	۴/۵۵	۱	مشکل آب کشاورزی
۸	۴/۵۵	۱	خرده مالکی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۵، در مجموع ۱۴ نوع مشکل گزارش شده است. با توجه به فراوانی هر نوع مشکل، مشکلات مذکور در ۸ گروه اولویت بندی شده اند. اخذ مالیات از تعاونی های تولید در اولویت اول، پرداخت آزاد حق بیمه پرسنل توسط تعاونی و کمبود نقدینگی و اعتبارات به طور مشترک در اولویت دوم و موازی کاری شرکتهای فنی مشاوره ای با تعاونی ها در اولویت سوم قرار گرفته اند.

جدول (۶): راهکارهای حل مشکلات تعاونی ها از دیدگاه مدیران تعاونی ها

اولویت	درصد پاس‌خگویان از کل افراد مصاحبه شده	تعداد پاس‌خگویان	راهکارهای حل مشکلات تعاونی ها
۱	۵۰	۱۱	حمایت دولت و بخشهای مرتبط از تعاونی ها و قطع انجمن کارهایی که در اختیار تعاونی هاست با رعایت اصل ۴۴
۲	۳۱/۸۲	۷	حمایت مالی از طریق ارائه تسهیلات با سود کم و مدت زمان بازپرداخت زیاد
۳	۱۳/۶۴	۳	حل مشکل تامین اجتماعی پرسنل و مالیات تعاونی ها
۳	۱۳/۶۴	۳	توزیع نهاده ها با یک قیمت واحد و خرید نهاده ها از کارخانه
۴	۹/۰۹	۲	نشستهای مشترک هیئت مدیره تعاونی ها و دولت
۴	۹/۰۹	۲	تامین نیروی کارشناسی مجرب
۵	۴/۵۵	۱	مسئولین دولتی قانون را تفسیر به رای نکنند و عین قانون را اجرا کنند و نظرات شخصی خود را اعمال نکنند
۵	۴/۵۵	۱	دلسوزی بیشتر مسئولین جهاد کشاورزی برای سرمایه های ملی که در این چند ساله در تعاونی ها هزینه شده و در حال حاضر در حال نابودی است
۵	۴/۵۵	۱	ادغام شرکت های فعال در یک منطقه نزدیک به هم
۵	۴/۵۵	۱	تقویت بنیه مالی و علمی از سوی ارگان های دولتی و همکاری با موسسات ذیربط
۵	۴/۵۵	۱	حل مشکل خرده مالکی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۶، در مجموع ۱۱ نوع راهکار برای حل مشکلات تعاونی ها ارائه شده است. با توجه به فراوانی هر نوع راهکار، راهکارهای مذکور در ۵ گروه اولویت بندی شده اند. حمایت دولت و بخشهای مرتبط از تعاونی ها و قطع انجمن کارهایی که در اختیار تعاونی ها است با رعایت اصل ۴۴ در اولویت اول، حمایت مالی از طریق ارائه تسهیلات با سود کم و مدت زمان بازپرداخت زیاد در اولویت دوم، حل مشکل تامین اجتماعی پرسنل و مالیات تعاونی ها و توزیع نهاده های با یک قیمت واحد و خرید نهاده ها از کارخانه به طور مشترک در اولویت سوم قرار گرفته اند.

جدول (۷): دلایل ضرورت ایجاد تعاونی های جدید از دیدگاه مدیران تعاونی

اولویت تعاونی	درصد از پاسخگویان	تعداد پاسخگو	ضرورت مربوط به کدام تعاونی است	دلیل ضرورت تعاونی های جدید
-	۱۳/۶۴	۳	تعاونی چند منظوره	نیاز به خدمات گسترده تر و رفع احتیاجات ثانوی کشاورزان
-	۴/۵۵	۱	تعاونی چندمنظوره	بدلیل اینکه تعاونیهای قبلی نتوانسته اند خدماتی را به کشاورزان بدهند و آنها اعتمادی به تعاونیها ندارند و تاسیس آنها فقط با حمایت دولت می باشد.
-	۴/۵۵	۱	تعاونی چندمنظوره	خرده مالکی و بحران آب
-	۴/۵۵	۱	تعاونی چندمنظوره	دور بودن از مراکز خرید پسته
-	۴/۵۵	۱	تعاونی چندمنظوره	بدلیل وجود مشکلات متعدد
۱	۳۱/۸۲	۷	-	جمع پاسخگویان و اولویت مرتبط با تعاونی چند منظوره
-	۲۲/۷۳	۵	تعاونی مصرف بهینه آب	کمبود کمیت و کیفیت آب آبیاری
-	۴/۵۵	۱	تعاونی مصرف بهینه آب	وضعیت اقلیم و آب و هوای منطقه
۲	۲۷/۲۷	۶	-	جمع پاسخگویان و اولویت مرتبط با تعاونی مصرف بهینه آب
-	۹/۰۹	۲	تعاونی بازاریابی کشاورزی	فروش محصول با قیمت مناسب و افزایش درآمد باغداران
۳	۹/۰۹	۲	-	جمع پاسخگویان و اولویت مرتبط با تعاونی بازاریابی محصولات کشاورزی
-	۴/۵۵	۱	تعاونی اعتبارات کشاورزی	هدایت کشاورزان برای مصرف بهتر نهاده ها و مدیریت هزینه باغات
۴	۴/۵۵	۱	-	جمع پاسخگویان و اولویت مرتبط با تعاونی اعتبارات کشاورزی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

همانطور که در جدول شماره ۷ مشاهده می گردد و با توجه به فراوانی پاسخ های داده شده، تعاونی چندمنظوره، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی بازاریابی کشاورزی و تعاونی اعتبارات کشاورزی از نظر مدیران فعلی تعاونی ها به ترتیب در اولویت اول تا چهارم برای تاسیس در منطقه قرار می گیرند.

دیدگاه‌های اعضای تعاونی‌های موجود کشاورزی در خصوص عملکرد تعاونی‌ها

در این تحقیق با تعداد ۱۱۶ عضو مربوط به ۲۲ تعاونی از مجموعه تعاونی‌های فعال در سطح شهرستانهای رفسنجان و انار مصاحبه و اطلاعات لازم در زمینه‌های مختلف جمع آوری شد. نتایج مربوطه در جداول شماره‌های ۸ تا ۱۶ آمده است.

جدول (۸): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق از دیدگاه اعضای تعاونی

متغیر	شاخص آماری	مشاهده	انحراف معیار	حد اقل	حداکثر	میانگین
تعداد اعضا خانواده	۱۱۳	۱/۷۹	۱	۱۰	۴/۴۰	
سن (سال)	۱۱۶	۱۳/۴۶	۲۰	۸۲	۵۱/۰۶	
تجربه پسته کاری (سال)	۱۱۵	۱۵/۸۳	۴	۷۵	۳۴/۲۶	
سطح باغات پسته بارور (هکتار)	۱۱۵	۱۷/۴۲	۰/۳	۱۵۰	۸/۸۱	
میزان متوسط تولید پسته طی سالهای ۸۸ تا ۹۰ در هکتار (تن)	۱۱۶	۱/۳۲	۰	۱/۱	۱/۰۶	
فاصله محل زندگی تا تعاونی (کیلومتر)	۱۱۰	۹/۴۹	۰	۶۰	۲/۸۳	
فاصله محل باغ تا مرکز تعاونی (کیلومتر)	۱۱	۳۸/۷۹	۰	۲۵۰	۱۴/۷۲	
تعداد دفعات مراجعه به تعاونی در ماه	۱۱۴	۶/۷۰	۱	۵۰	۴/۹۰	
چه مدت عضو تعاونی بوده اید (سال)	۱۱۶	۱۰/۱۴	۲	۶۰	۱۹/۰۶	
میزان پرداختی بابت خرید هر سهم از تعاونی (هزار تومان)	۱۱۶	۷/۹۰	۷	۶۰	۱۲/۵	
میزان ارزش فعلی هر سهم در حال حاضر (هزار تومان)	۸۱	۱۰/۲۸	۵	۹۰	۱۳/۶۷	
تعداد سهام خریداری شده	۱۰۸	۲۶/۰۲	۱	۱۵۰	۱۳/۲۸	
سال شروع عضویت در تعاونی	۱۰۳	۱۱/۰۲	۷۸	۸۸	۸۱	
میزان کل پرداختی بابت خرید سهام سایر تعاونی‌ها (هزار تومان)	۵۹	۷۳/۰۶	۱۰	۵۰۰	۵۸/۸۳	
میزان ارزش فعلی کل سهام خریداری شده از سایر تعاونی‌ها در حال حاضر (هزار تومان)	۴۲	۱۳۰/۶۳	۱۰	۵۰۰	۹۴/۰۹	

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

سطح تحصیلات اعضای تعاونی ها به طور متوسط سیکل ، حداکثر کارشناسی و حداقل بی سواد بوده است. شغل اصلی تقریباً همه اعضای تعاونی ها کشاورزی و شغل جانبی آنها کشاورزی و آزاد گزارش شده است. میزان استفاده اعضای تعاونی ها از خدمات مختلف ارائه شده توسط دولت به تعاونی های تولید خیلی کم تا متوسط بوده است. بهره مندی اعضا از خدمات آموزشی دولتی نسبتاً کم و میزان بهره مندی از نهاده های کشاورزی دولتی متوسط می باشد. بهره مندی اعضا از سایر خدمات ذکر شده در جدول فوق بسیار کم بوده است. میزان اثرگذاری خدمات ارائه شده توسط تعاونی بر عملکرد اعضای تعاونی متوسط و میزان رضایتمندی اعضای تعاونی ها از عملکرد تعاونی متوسط بوده است.

جدول (۹): نوع خدمات ارائه شده توسط تعاونی های تولید از دیدگاه اعضای تعاونی

اولویت	درصد کل	تعداد اعضا استفاده کننده	نوع خدمات ارائه شده توسط تعاونی های تولید
۱	۹۱/۳۸	۱۰۶	توزیع کود و سم و سایر نهاده ها
۲	۷۲/۴۱	۸۴	مشاوره فنی
۳	۴۱/۳۸	۴۸	کلاس های آموزشی
۴	۲۴/۱۴	۲۸	بازدید از باغات
۵	۱۷/۲۴	۲۰	آزمایش خاک، آب و برگ

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۹، در مجموع ۵ نوع خدمت توسط اعضای تعاونی ها دریافت شده است و با توجه به فراوانی هر نوع خدمت، خدمات ارائه شده در ۵ گروه اولویت بندی شده اند. توزیع نهاده های کشاورزی، مشاوره فنی و کلاس های آموزشی به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم بوده اند.

بر اساس جدول شماره ۱۰، در مجموع ۱۱ نوع خدمت توسط برخی از تعاونی ها ارائه نشده است و با توجه به فراوانی هر نوع خدمت، خدمات ارائه نشده در ۱۰ گروه اولویت بندی شده اند. فروش نهاده به صورت یارانه ای و قیمت مناسب، مساعدت لازم برای انجام آبیاری با روش های جدید و برگزاری کلاس های آموزشی به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم قرار گرفته اند.

جدول (۱۰): نوع خدمت ارائه نشده توسط تعاونی ها از دیدگاه اعضای تعاونی

اولویت	درصد کل اعضا	تعداد افراد متقاضی	نوع خدمت ارائه نشده توسط تعاونی ها
۱	۴۸/۲۸	۵۶	فروش نهاده به صورت یارانه ای و قیمت مناسب
۲	۳۲/۷۶	۳۸	مساعدت لازم برای انجام آبیاری با روش های جدید
۳	۱۶/۳۸	۱۹	برگزاری کلاس های آموزشی
۴	۱۴/۶۵	۱۷	عدم وجود کارشناس متخصص در زمینه های مورد نیاز
۵	۱۰/۳۴	۱۲	انجام آزمایشات خاک، برگ و آب
۵	۱۰/۳۴	۱۲	نظارت بر تولید و توزیع سم و کود
۶	۹/۴۸	۱۱	معرفی کشاورزان به بانک برای گرفتن تسهیلات بانکی
۷	۸/۶۲	۱۰	بازدید از باغات
۸	۷/۷۶	۹	خدمات مربوط به ماشین آلات کشاورزی
۹	۲/۵۹	۳	مستقل بودن جا و مکان تعاونی از جهاد کشاورزی و انجام عملیات بازاریابی و خرید و فروش
۱۰	۰/۸۶	۱	بیمه روستائیان

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

جدول (۱۱): وضعیت عضویت افراد در تعاونی های مختلف از دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	درصد اعضا از کل جامعه آماری	تعداد اعضا	نوع تعاونی
۱	۹۱/۳۸	۱۰۶	تعاونی های تولید کشاورزی
۲	۶۳/۷۹	۷۴	شرکت تعاونی تولید کنندگان پسته رفسنجان و شرکت پسته ایرانیان
۳	۴۲/۲۴	۴۹	شرکتهای تعاونی روستایی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

همانطور که از جدول ۱۱ مشخص می شود، تعاونی های تولید کشاورزی، شرکت تعاونی تولید کنندگان پسته رفسنجان و شرکت پسته ایرانیان و شرکتهای تعاونی روستایی به ترتیب بیشترین تعداد عضو داشته اند.

جدل(۱۲): وضعیت خروج عضویت افراد از تعاونی های مختلف از دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	درصد اعضا خارج شده از کل افراد	تعداد افراد خارج شده	نوع تعاونی
۱	۱۲/۰۷	۱۴	شرکت تعاونی تولید کنندگان پسته رفسنجان و شرکت پسته ایرانیان
۱	۱۲/۰۷	۱۴	شرکتهای تعاونی روستایی
۲	۲/۵۹	۳	تعاونی های تولید کشاورزی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

همانطور که از جدول ۱۲ مشخص می شود، شرکت تعاونی تولید کنندگان پسته رفسنجان و شرکت پسته ایرانیان ، شرکتهای تعاونی روستایی و تعاونی های تولید کشاورزی به ترتیب بیشترین تعداد خروج از عضویت اعضای تعاونی ها را داشته اند.

جدول(۱۳):مشکلات تعاونی های موجود کشاورزی از دیدگاه اعضای تعاونی

اولویت	درصد از کل افراد	تعداد پاسخگویان	نوع مشکل
۱	۴۳/۹۷	۵۱	عدم شفافیت مالی و کمبود نقدینگی
۲	۳۲/۷۶	۳۸	کمبود نیروی متخصص
۳	۱۹/۸۳	۲۳	بی کیفیت بودن سموم و نهاده های کشاورزی
۴	۱۵/۵۲	۱۸	عدم همکاری دولت و جهاد کشاورزی با اعضای تعاونی
۵	۱۲/۹۳	۱۵	مدیریت ضعیف تعاونی
۶	۱۰/۳۴	۱۲	فروش کود و سم به صورت آزاد توسط تعاونی
۷	۲/۵۹	۳	نداشتن انبار مستقل تعاونی
۸	۰/۸۶	۱	عدم شناخت کشاورز به کارایی و عملکرد تعاونی
۸	۰/۸۶	۱	تبعیض قائل شدن بین اعضا تعاونی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۱۳، در مجموع ۹ نوع مشکل گزارش شده است. با توجه به فراوانی هر نوع مشکل، مشکلات مذکور در ۸ گروه اولویت بندی شده اند. عدم شفافیت مالی و کمبود نقدینگی، کمبود نیروی متخصص و بی کیفیت بودن سموم و نهاده های کشاورزی به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم بوده اند.

جدول (۱۴): راهکارهای حل مشکلات از دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	درصد از کل افراد	تعداد افراد پاسخگو	نوع راهکار
۱	۶۸/۱۰	۷۹	حمایت جهاد کشاورزی و دولت از تعاونی ها
۲	۱۲/۰۷	۱۴	کمک به تعاونی ها از طریق اعضا تعاونی
۳	۷/۷۶	۹	برگزاری کلاس های آموزشی
۴	۶/۹۰	۸	مشارکت بخش خصوصی در حمایت از تعاونی ها
۵	۵/۱۷	۶	برگزاری جلسات تعاونی با حضور هیئت مدیره و اعضای تعاونی
۶	۲/۵۹	۳	وجود کارشناسان خیره در امور مختلف کشاورزی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس جدول شماره ۱۴، در مجموع ۶ نوع راهکار برای حل مشکلات تعاونی ها ارائه شده است. با توجه به فراوانی هر نوع راهکار، راهکارهای مذکور در ۶ گروه اولویت بندی شده اند. حمایت جهاد کشاورزی و دولت از تعاونی ها، کمک به تعاونی ها از طریق اعضا تعاونی و برگزاری کلاس های آموزشی به ترتیب در اولویتهای اول تا سوم قرار گرفته اند.

جدول (۱۵): وضعیت تقاضای عضویت در تعاونی های جدید از

دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	درصد از کل	تعداد افراد متقاضی	نوع تعاونی
۱	۳۴/۴۸	۴۰	مصرف بهینه آب
۲	۲۴/۱۴	۲۸	چند منظوره
۳	۲۳/۲۸	۲۷	اعتبارات کشاورزی
۴	۱۳/۷۹	۱۶	بازاریابی کشاورزی
۵	۱۱/۲۱	۱۳	هیچکدام

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

همانطور که در جدول شماره ۱۵ مشاهده می گردد و با توجه به فراوانی پاسخ های داده شده، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی چندمنظوره، تعاونی اعتبارات کشاورزی و تعاونی بازاریابی کشاورزی از نظر اعضای فعلی تعاونی ها به ترتیب در اولویت اول تا چهارم برای تاسیس در منطقه قرار می گیرند.

جدول (۱۶): دلایل ضرورت برای تاسیس تعاونی های جدید از دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	درصد از کل افراد	تعداد پاسخگو	ضرورت مربوط به کدام تعاونی است	دلیل ضرورت
-	۱۷/۲۴	۲۰	تعاونی مصرف بهینه آب	کمبود منابع آبهای زیر زمینی وعدم کیفیت این منابع
-	۳/۴۵	۴	تعاونی مصرف بهینه آب	استفاده از دستگاه آب شیرین کن
-	۳/۴۵	۴	تعاونی مصرف بهینه آب	مصرف بهینه آب کشاورزی
-	۲/۵۹	۳	تعاونی مصرف بهینه آب	کمبود اعتبارات مورد نیاز در مورد مسائل آب و آبیاری
-	۲/۵۹	۳	تعاونی مصرف بهینه آب	استفاده از روشهای نوین آبیاری و ساختن استخر و کشیدن لوله
۱	۲۹/۳۱	۳۴	تعاونی مصرف بهینه آب	جمع ضرورت های تعاونی آب
-	۱۱/۲۱	۱۳	تعاونی چند منظوره	لازم بودن انجام خدمات مختلف
-	۱/۷۲	۲	تعاونی چند منظوره	لزوم حمایت دولت از تعاونی
-	۱/۷۲	۲	تعاونی چند منظوره	تعهد داشتن هیئت مدیره نسبت به امورات تعاونی
-	۱/۷۲	۲	تعاونی چند منظوره	مفید و موثر واقع شدن این تعاونیها
-	۱/۷۲	۲	تعاونی چند منظوره	جذب اعتماد کشاورزان
۲	۱۸/۱۰	۲۱	تعاونی چند منظوره	جمع ضرورت تعاونی چند منظوره
-	۱۶/۳۸	۱۹	تعاونی اعتباری	استفاده از مزایای این تعاونی در زمان کمبود محصول و زمان سرمازدگی
-	۱/۷۲	۲	تعاونی اعتباری	همکاری کردن اعضا باهم و جلوگیری از هدر رفتن سرمایه کشاورز
۳	۱۸/۱۰	۲۱	تعاونی اعتباری	جمع ضرورت های تعاونی اعتباری
-	۷/۷۶	۹	تعاونی بازاریابی	جلوگیری از ارزان خریدن محصولات کشاورزی در اوایل فصل برداشت
-	۳/۴۵	۴	تعاونی بازاریابی	وجود کارشناس اقتصادی و بازاریابی جهت مشاوره در مورد فروش پسته
-	۰/۸۶	۱	تعاونی بازاریابی	لزوم ثبات قیمت در بازار
۴	۱۲/۰۷	۱۴	تعاونی بازاریابی	جمع ضرورت تعاونی بازاریابی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

همانطور که در جدول شماره ۱۶ مشاهده می گردد و با توجه به فراوانی پاسخ های داده شده، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی چندمنظوره، تعاونی اعتبارات کشاورزی و تعاونی بازاریابی

کشاورزی از نظر اعضای فعلی تعاونی ها به ترتیب در اولویت اول تا چهارم برای تاسیس در منطقه قرار می گیرند.

جایگاه اقتصادی تعاونی های جدید بر اساس دیدگاه مدیران و اعضای تعاونی های موجود کشاورزی

در این قسمت ، میزان مشارکت باغداران از طریق سنجش میزان تمایل به پرداخت آنان برای تاسیس تعاونی های جدید، میزان هزینه های ثابت و جاری برای تاسیس هر یک از تعاونی های جدید و نهایتاً ارزیابی اقتصادی انواع تعاونی های جدید در جداول ۱۷ ، ۱۸ و ۱۹ آمده است (صداقت (۱۳۹۱)).

جدول (۱۷): میانگین تمایل به پرداخت برای تعاونی های جدید از دیدگاه اعضای تعاونی ها

اولویت	میانگین تمایل به پرداخت سالیانه اعضای تعاونی (ریال)	نوع تعاونی جدید
۱	۷۸۰۱۷۰	تعاونی مصرف بهینه آب
۲	۶۰۷۷۵۰	تعاونی اعتباری
۳	۵۹۴۸۳۰	تعاونی چند منظوره
۴	۴۵۶۸۹۰	تعاونی بازاریابی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

بر اساس اطلاعات جدول ۱۷ ، از نظر متوسط تمایل به پرداخت اعضای تعاونی ها برای تاسیس تعاونی های جدید، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی اعتباری، تعاونی چند منظوره و تعاونی بازاریابی به ترتیب در اولویتهای اول تا چهارم قرار گرفته اند.

جدول (۱۸): هزینه های ثابت و جاری برای تعاونی های جدید از

دیدگاه مدیران تعاونی ها

نوع تعاونی	هزینه ثابت (ریال)	هزینه جاری سالیانه (ریال)
تعاونی بازاریابی کشاورزی	۵/۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۰/۹۸۵/۰۰۰/۰۰۰
تعاونی اعتبارات کشاورزی	۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۰/۵۸۰/۰۰۰/۰۰۰
تعاونی چندمنظوره	۱۸/۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۱/۸۴۵/۰۰۰/۰۰۰
تعاونی مصرف بهینه آب	۲/۷۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۵۶۰/۰۰۰/۰۰۰

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

اگر فرض شود که هر یک از تعاونی های اعتبارات کشاورزی، بازاریابی و چند منظوره نیاز به حداقل ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال سرمایه نقدی داشته باشند، با احتساب حد اقل هزینه ۱۰ درصد برای تامین آن، هزینه سالیانه تامین سرمایه نقدی ۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال می باشد، که این مبلغ هزینه در جدول فوق به عنوان بخشی از هزینه ی جاری سالیانه منظور شده است.

جدول (۱۹): تحلیل اقتصادی انواع تعاونی های جدید بر اساس اطلاعات بدست آمده از مدیران و اعضای تعاونی ها

نوع تعاونی	معادل هزینه ثابت سالیانه با نرخ تنزیل ۲۰ درصد و عمر مفید ۲۰ سال (ریال)	هزینه جاری سالیانه (ریال)	هزینه کل سالیانه (ریال)	میانگین تمایل به پرداخت سالیانه اعضای تعاونی (ریال)	تعداد اعضای تعاونی که هزینه کل سالیانه را با میزان تمایل به پرداخت کل برابر می کند	تعداد اعضای احتمالی تعاونی	نتیجه عملی ارزشیابی اقتصادی انجام شده
تعاونی بازاریابی کشاورزی	۱۱۰۹۱۶۰۰۰۰	۱۰/۹۸۵/۰۰۰/۰۰۰	۱۲۰۹۴۱۶۰۰۰۰	۷۸۰۱۷۰	۱۵۵۰۱	۶۸۹۵	غیر اقتصادی
تعاونی اعتبارات کشاورزی	۲۰۵۴۰۰۰۰۰۰	۱۰/۵۸۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۲۶۳۴۰۰۰۰۰۰	۶۰۷۷۵۰	۲۰۷۸۸	۱۱۶۳۵	غیر اقتصادی
تعاونی چندمنظوره	۳۷۱۷۷۴۰۰۰۰	۱۱/۸۴۵/۰۰۰/۰۰۰	۱۵۵۶۲۷۴۰۰۰۰	۵۹۴۸۳۰	۲۶۱۶۳	۱۲۰۶۵	غیر اقتصادی
تعاونی مصرف بهینه آب	۵۵۴۵۸۰۰۰۰	۵۶۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۱۱۴۵۸۰۰۰۰	۴۵۶۸۹۰	۲۴۳۹	۱۷۲۴۰	اقتصادی

ماخذ: صداقت (۱۳۹۱)

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول شماره ۱۹، تعداد اعضای تعاونی های جدید در سطح آستانه اقتصادی بودن آنها محاسبه شده و تعداد اعضای احتمالی که عضویت را خواهند پذیرفت،

نیز بر اساس اطلاعات جدول شماره ۱۵ و با تعمیم آن به کل کشاورزان منطقه، محاسبه گردید. همانگونه که نتایج نشان می دهد تنها تعاونی مصرف بهینه آب از توجیه لازم اقتصادی برخوردار است، به این دلیل که تعداد احتمالی اعضای آن در حدی بیشتر از تعداد اعضا در سطح آستانه اقتصادی بوده و منافع حاصل از تشکیل آن به مراتب بیشتر از هزینه ی تاسیس آن می باشد. دلیل استقبال کشاورزان از تاسیس این نوع تعاونی، مشارکتی بودن منابع آب در دسترس کشاورزان می باشد. به عبارت دیگر تامین خدمات دیگر به طور انفرادی نیز امکان پذیر می باشد، در حالی که دستیابی به آب تنها به صورت اشتراکی امکان دارد. لذا احساس نیاز به این تعاونی بیشتر و بنابراین تمایل به پرداخت برای آن بالاتر است.

نتیجه گیری نهایی

نتایج حاصل از بررسی عملکرد تعاونی های موجود کشاورزی نشان داد که اگر چه این تعاونی ها خدمات قابل توجهی را در سالهای گذشته به باغداران ارائه کرده اند، اما هنوز نیازهای بدون پاسخی وجود دارد که بایستی در برنامه های آتی مورد توجه مدیران و برنامه ریزان قرار گیرد. دلایل متعددی برای ارائه نشدن برخی خدمات مورد نیاز توسط تعاونی ها ارائه شده است. نداشتن امکانات مالی، اقتصادی و اعتباری، عدم حمایت ازسوی دستگاههای دولتی و نداشتن نیروی انسانی مجرب و متخصص از مهمترین اینها بوده است. تعاونی ها دارای مشکلات متعددی بوده اند که اخذ مالیات از تعاونی های تولید، پرداخت آزاد حق بیمه پرسنل توسط تعاونی و کمبود نقدینگی و اعتبارات و موازی کاری شرکتهای فنی مشاوره ای با تعاونی ها از مهمترین مشکلات بوده اند. از دیدگاه مدیران تعاونی ها، میزان استفاده تعاونی ها از خدمات مختلف ارائه شده توسط دولت به تعاونی های تولید خیلی کم تا نسبتا کم بوده است. میزان اثرگذاری خدمات ارائه شده توسط تعاونی بر عملکرد اعضای تعاونی متوسط تا نسبتا زیاد و میزان رضایتمندی مدیران تعاونی ها از عملکرد تعاونی متوسط بوده است. از دیدگاه اعضای تعاونی ها، میزان استفاده اعضای تعاونی ها از خدمات مختلف ارائه شده توسط دولت به تعاونی های تولید خیلی کم تا متوسط بوده است. بهره مندی اعضا از خدمات آموزشی دولتی نسبتا کم و میزان بهره مندی از نهاده های کشاورزی دولتی متوسط می باشد. بهره مندی اعضا از سایر خدمات ارائه شده نیز بسیار کم بوده است. میزان اثرگذاری خدمات ارائه شده توسط تعاونی بر عملکرد اعضای تعاونی متوسط و میزان

رضایتمندی اعضای تعاونی ها از عملکرد تعاونی متوسط بوده است. کشاورزان تمایل به مشارکت در تاسیس تعاونی های تخصصی داشته اند و از نظر میزان تمایل به پرداخت اعضای تعاونی ها برای تاسیس تعاونی های جدید، تعاونی مصرف بهینه آب، تعاونی اعتباری، تعاونی چند منظوره و تعاونی بازاریابی به ترتیب در اولویت های اول تا چهارم قرار می گیرند. با توجه به هزینه های تاسیس و نگهداری تعاونی های جدید از یک طرف و میزان تمایل به پرداخت سالیانه اعضای آنها از طرف دیگر، در صورت خودگردان بودن تعاونی ها، تنها تعاونی مصرف بهینه آب از توجیه لازم اقتصادی برخوردار است و فقط برای این نوع تعاونی، تعداد احتمالی اعضای آن، در حدی بیشتر از تعداد اعضا در حد آستانه اقتصادی می باشد.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا در هر یک از بخش های مختلف شهرستانهای رفسنجان و انار یک تعاونی با هدف اصلاح مدیریت مصرف آب کشاورزی به صورت کاملاً تخصصی تشکیل گردد و کشاورزان در خصوص نحوه استفاده از خدمات آن و نیز نوع همکاری و مساعدتی که می توانند در جهت پیشبرد امور آن داشته باشند، آموزش داده شوند. همچنین با توجه به اقتصادی نبودن تاسیس تعاونی های تخصصی جدید در زمینه های بازاریابی و اعتبارات کشاورزی از یکطرف و نیاز به ارائه خدمات جدید در این زمینه ها، پیشنهاد می گردد تا در کوتاه مدت، تعاونی های فعلی کشاورزی فعال در منطقه با بازنگری در نوع و نحوه ارائه خدمات، برخی از خدمات جدید، بویژه خدمات مالی و اعتباری و بازاریابی، را که مستلزم صرف هزینه زیادی نباشد را در دستور کار خود قرار دهند و در میان مدت و درازمدت زمینه تاسیس تعاونی های تخصصی جدید، با مساعدت مالی بیشتر کشاورزان و همکاری مالی دولت به تعاونی ها، فراهم گردد.

منابع مورد استفاده

- ۱- ترکمانی، ج. و عبدلهی عزت آبادی، م. (۱۳۷۶). تعیین و ارزیابی اقتصادی الگوی بهینه مصرف آب در کشاورزی، مطالعه موردی پسته کاران شهرستان رفسنجان، اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۵(۱۸): ۷۱-۸۲.

۲- صداقت، ر. (۱۳۸۷). بازاریابی، صادرات و آینده نگری بازار جهانی پسته. گزارش نهائی طرح تحقیقاتی. مؤسسه تحقیقات پسته کشور.

۳- صداقت، ر. (۱۳۸۱). بررسی نظریه اقتصادی دور تسلسل فقر و توسعه نیافتگی در مناطق پسته کاری ایران. اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۳۹: ۲۰۱-۱۸۷.

۴- صداقت، ر. (۱۳۹۱). بررسی عملکرد تعاونی های موجود کشاورزی و سنجش اقتصادی تاسیس تعاونی های تخصصی و چند منظوره در شهرستانهای رفسنجان و انار. گزارش نهایی پروژه تحقیقاتی مؤسسه تحقیقات پسته کشور.

۵- عبدالهی عزت آبادی، م. (۱۳۸۷). بررسی ساختار انحصار در بازار داخلی پسته ایران و تاثیر آن بر گروههای مختلف (بویژه تولید کنندگان). گزارش نهائی پروژه تحقیقاتی. مؤسسه تحقیقات پسته کشور.

۶- عبدالهی عزت آبادی، م. (۱۳۹۴). بررسی نقش اخلاق و دین در حفاظت از منابع آب در مناطق پسته کاری شهرستانهای انار و رفسنجان. گزارش نهائی پروژه تحقیقاتی. مؤسسه تحقیقات پسته کشور.

۷- کرمی، ش و آگهی، ح. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها: مطالعه ی موردی تعاونی های تولیدی محصولات خارج از فصل در استان کرمانشاه. فصلنامه روستا و توسعه. ۱۳(۲): ۶۰-۳۱.

۸- نجفی، ب. (۱۳۸۶). تعاونی های بازاریابی ضرورتی در اقتصاد کشاورزی ایران. مجله اقتصاد کشاورزی، ۱(۱): ۲۰-۱.

9. Bruynis, C.; D. E., Hahn and W. J. Taylor (1997). Critical American Cooperation, pp. 50-54. [An annual publication of the National Council of Farmer Cooperatives(NCFC).

10. Madane, M. V. (1992). Agricultural cooperatives in Japan: The dynamics of their development" Secend Edition. ICA/Japan management, Training project.

11. Sharghi, T. and Sadeghi, H. (2005). Participatory approaches toward sustainable pistachio production and export development in Iran. IV International Symposium on Pistachios and Almonds, Tehran, Iran.

12. Sedaghat, R. (2006). Sustainable Irrigation for Pistachio Farms in Iran: An Economic Analysis. 27th International Horticultural Congress. South Korea.

13. Sedaghat, R. (2010). Economic performance of Pistachio industry in Iran. Lambert academic publishing. Germany.

14. Warman, M. and Kennedy, T. L. (1998). "Agricultural marketing cooperatives". www.AmericanCooperation.Org/yb.